

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Arvioitsijana toimivan asiantuntijan rooli – jos luottamuksellisesta asiakirjasta saatava tieto johtaa uuteen oivallukseen

Markku Löytönen
31.8.2005

Helsingin yliopiston maantieteen laitos

Esityksen rakenne

- Käsittelyn rajaus
- Minkälaisesta ongelmasta on kyse?
- Huhujako vain?
- Kysely
- Toimittajan ja päätöksentekijän rooli
- Mitä voimme tehdä?
- Loppulainaus

Käsittelyn raja

- En kertaakaan tunnettuja tapauksia tai ohjeistoja

- Viitataan esimerkiksi:
 - Karjalainen, Sakari & Veikko Launis, Risto Pelkonen, Juhani Pietarinen (2002). *Tutkijan eettiset valinnat*. 398 s. Gaudeamus, Helsinki.
 - Lee, Jeffrey A. (2000). *The Scientific Endeavor. A Primer on Scientific Principles and Practice*. 186 s. Addison Wesley Longman, San Francisco.
 - Lock, Stephen & Frank Wells (1993). *Fraud and Misconduct in Medical Research*. 202 s. BMJ Publishing Group, Plymouth.

- Myös paljon artikkeli- ja uutismuotoisia kirjoituksia
 - Suomessa ja maailmalla

Käsittelyn rajaus 2

- Arvioijana toimiminen
 - tieteellisen kausijulkaisun hyväksi
 - tieteellisen kustantamon kirjahankkeen hyväksi

- Arvioijana ja päätöksentekijänä
 - hanke- ja muu vastaava rahoitus

- Ja yritän puhua hyvin lyhyesti, koska keskustelua tarvitaan

Minkälaisesta ongelmasta on kyse?

- Babor & McGovern (2004) mukaan julkaisemiseen liittyy 7 vilpin aluetta:
 - Carelessness
 - Redundant publication
 - Unfair authorship
 - Undeclared conflict of interest
 - Human / animal subjects violation
 - hankkeella ei eettisen toimikunnan lupaa tai normeja rikottu
 - Plagiarism
 - Other fraud
 - aineiston keksiminen tai väärentäminen
 - luottamuksellisesti saadun tiedon käyttäminen omassa tutkimuksessaan

- Babor, Thomas F & Thomas McGovern (2004). Dante's Inferno: Seven Deadly Sins in Scientific Publishing and How to Avoid Them. Teoksessa: Babor, Thomas F. & Kerstin Stenius, Susan Savva (toim.). *Publishing Addiction Science. A Guide for the Perplexed*, ss. 85-102. WHO, Rockville, MD.

Huhujako vain?

■ Arvelen, että kaikki

- ovat lukeneet tapauksista, joita uutisoitu, vrt. edellä mainitut teokset
- ovat kuulleet erilaisia tarinoita ideoiden varastamisesta
- vakavasti kerrottuja
- vakavasti otettavia tarinoita

■ Myös minulle on kerrottu

- mutta poikkeuksetta jostain kuultuna
- ei koskaan suoraan teon kohteeksi joutuneelta

■ Omat kokemukseni

- toimittajana ja arvioijana – en ole törmännyt ideoiden varastamiseen

■ Toisaalta

- ideoiden varastamista ja muuta tieteellistä vilppiä on tehty, vrt. em. kirjat ja lukuisat uutisoinnit
- päätin kysellä muilta

Tein kyselyjä

- Tutuilta toimittajilta
- EASE:n postituslistan kautta
- Vastaukset yhtä lukuunottamatta vastasivat minun kokemuksiani
 - "I have never been aware of this in my 18 years as senior editor at [poisto]. None of my editorial colleagues ever said anything about it either, so I assume it is a very rare occurrence..."
 - "I personally have never come across such serious misconduct myself..."
 - "I think my experience mirrors your's. I haven't really seen the problem you talk of. I also think it would be very difficult to prove 'theft' - knowingly taking the idea."

Tein kyselyjä 2

- "I have no knowledge of reviewers picking ideas from the manuscripts they turn down, though I suppose it is hard to say what happens to an idea after it has been conveyed to another person."
- "...esittämäsi kysymys on pulpahdellut säännöllisesti eteeni jo yli viidentoista vuoden ajan, mutten koskaan ole itse havainnut tai edes kuullut huhupuheita tutkijoilta."
- "No, in about 20 years' editing journals and conferences in the general field of [poisto], I have not encountered such misconduct (but have occasionally heard vague rumours of it from colleagues working on [poisto] journals)."
- "I am writing this message because I know of at least one senior [poisto] who counselled his juniors to keep very quiet indeed about any ideas they might have."

Tein kyselyjä 3

■ Sitten se ainoa poikkeus

- "When husband was a new, but promising, PhD he produced a paper on some ground-breaking in vitro work on the [poisto]. Paper submitted to journal in the appropriate field. No news for weeks (in those days, mid-fifties, no MS tracking). It turned out eventually that, if I remember right, one of the editors of the journal had found just what he needed and more or less repeated the experiments [...] Major blow for young scientist. Happy ending is that young scientist published, unhindered more ground-breaking stuff; became well known and respected in his chosen field."
- lainaan myöhemmin toisen pätkän tämän viestin kirjoittajalta

Entä sitten muut asiantuntijatehtävät

- Kokemukseni suppeampi kuin julkaisemisesta
 - en kuitenkaan ole törmännyt tällaiseen
 - kokemukseni viittaa siis yhtä harvinaiseen ilmiöön kuin julkaisemisen kohdalla
 - kokemukseni toimittajan tehtävistä myös vahvistaa tätä
 - ylivoimainen enemmistö arvioijista antaa neuvoja yrittäen aidosti auttaa kirjoittajaa (hakijaa) tekemään käsikirjoituksesta paremman

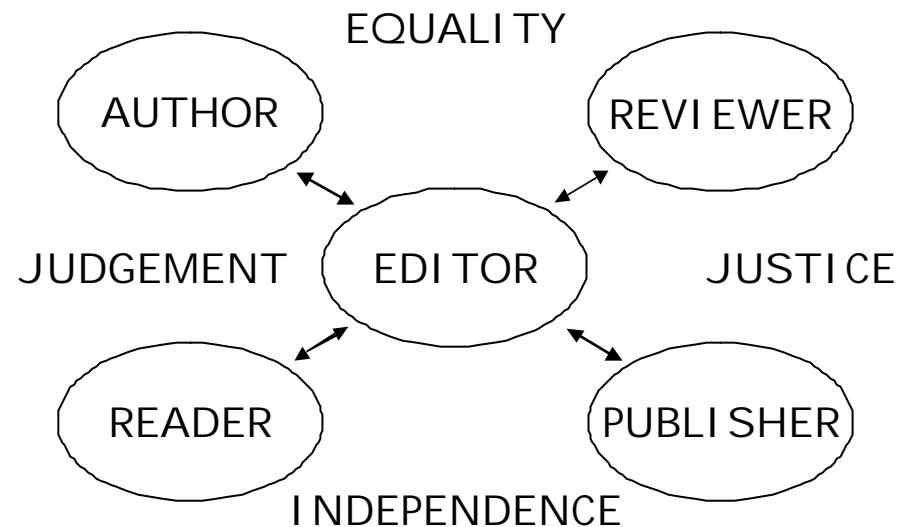
- Rohkenenko yleistää...?
 - varmasti tällaista on tapahtunut ja tapahtuu, mutta...
 - pidän tämänkaltaista vilppiä ylen harvinaisena

Toimittaja ja päätöksentekijä ovat avainasemassa

■ Lainaan yhtä vastausta toimittajalta:

- "...we are gatekeepers for all kinds of audiences, but a major mark we want to leave with any potential author or published author is that integrity is of utmost importance."

■ Tämä voidaan ongelmitta ulottaa koskemaan myös hankerahoituksesta päättäviä

■ Luotava ja vahvistettava kulttuuria, joka ehkäisee vilppiä

Mitä voimme tehdä?

- Entä sitten, kun saat oivalluksen arvioidessasi hankehakemusta tai käsikirjoitusta, joka ei yllä julkaisuksi
 - sinänsä myönteinen asia!
 - mutta ongelmallinen
 - mitä tehdä?
 - tässä yhden kollegan ehdotus ratkaisuksi:

- "Regarding information that a reviewer gets from a paper, and which the reviewer wishes to use in a paper written by the reviewer, the advice given to the [poisto] reviewers is to contact the author directly, and ask the question obliquely, saying something like, "I am working on the x problem and I have heard that you may have done something related. I would greatly appreciate being put on your preprint distribution list, and will also send you copies of my preprints." If the author doesn't respond, then the reviewer should try to avoid explicitly using the results until they are published."

Mitä voimme tehdä? 2

- Pelisäännöt on sovittu kielteistä tilannetta varten
 - jos vilppiepäily, askelmerkit määritelty tarkoin

- Tiedeyhteisön olisi sovittava pelisäännöt myös myönteistä tilannetta varten
 - miten menetellä esim. jos arviointi on kaksoissokko
 - miten menetellä esim. jos saa oivalluksen hankehakemuksesta

- Tätä kysymystä olisi kenties hyvä pohtia eettisissä toimikunnissa
 - onko mahdollista laatia yhtenäisiä ohjeita?

Loppulainaus

- Henkilö, joka kertoi mieheltään varastetusta oivalluksesta
 - kävimme useamman mailin kirjeenvaihdon

- Saatemaininta yhdessä mailissa:

- "I quite liked that sentence too, it came to me after a gulp of yesterday's reheated coffee."

- Ja sitten se laittamaton virke, jonka hän kirjoitti:

- "Moral of the tale, people who need to steal ideas lack originality and eventually get tripped up by their own limitations."